

Daniel SMYTH (2024)
Intuition in Kant: The Boundlessness of Sense
(Cambridge University Press)

Razumijevanje bitnosti koncepta intuicije u kanonu Kantove filozofije ne može se dovoljno naglasiti. Kantov projekt transcendentalne filozofije i njegov okret u pristupu spoznajnoteorijskim problemima unutar filozofskog diskursa ima takvu povijesno-filozofsku relevantnost da će ostati iznova inspiracija i baza generiranja filozofskih, socioloških i antropoloških istraživanja. Posebice je to tako na polju epistemologije i spoznajne teorije, koje je obilježio konceptima koji su bili inspirirani radom njegovih prethodnika, ali su se pojavili ponajviše kao pokušaj reinterpretacije i supozicije naprema Leibnitz-Wolfovoj tradiciji koja je u tadašnjem njemačkom govornom području bila dominantna filozofsko-istraživačka matrica. Upravo na tim premisama nastat će ova knjiga, koja je isprva prema riječima Daniela Smytha bila inspirirana njegovom doktorskom disertacijom.

Knjiga je sastavni dio njegovog cjelokupnog filozofskog usmjerenja i rada koje je fokusirano na polje metafizike, epistemologije, filozofije matematike i estetike. Smyth je posebno zainteresiran i u njegovom znanstvenom fokusu jeste implikacija beskonačne matematike koja podrazumijeva istraživanje beskonačnih skupova, nizova, redova i prostora i njezinog razvoja na metafizičke i epistemološke probleme, kako u tematskom smislu, tako i u povijesno-filozofskom. U tom kontekstu, objavljena je knjiga *Intuition in Kant: The Boundlessness of Sense* u kojoj se zastupa upravo ta teza da je zapravo interes za topike poput beskonačnosti, a specifično u njezinom matematičkom ruhu, jedan od presudnih utjecaja na Kantovu "kritičku" filozofiju, posebice u kontekstu teorije osjetilne intuicije.

Centralna Smythova argumentacija u ovoj knjizi usmjerena je na tvrdnju da ova heterodoksna, beskonačna koncepcija iskustvene intuicije jeste rezultat jednog aspekta Kantovog filozofiranja, koji je bio

predmet polemiziranja: njegove “psihologije spoznajnih sposobnosti”¹ koja se javila kao alternativa onome što je u povijesno-filozofskoj literaturi poznato kao “racionalna psihologija” i “psihologija iskustva”. Sposobnost se definira putem svoje karakteristične funkcije, njenog mjesta u spoznajnom procesu kao i postignuću. U slučaju Kantove transcendentne filozofije nezaobilazan faktor u odnosu na koji se identifikuju i razlikuju sposobnosti jeste ljudsko znanje objektivne stvarnosti prema kojoj su naša čula i *a priori* spoznajne mogućnosti okrenute. S obzirom na to, naglašava Smyth, da se kognitivne sposobnosti definiraju svojom funkcijom koja podrazumijeva doprinose znanju, navedeno dalje implicira da “svaka reprezentacija koja ispunjava spoznajnu ulogu intuicije i sama je samo intuicija, ma kakva njena intrinzična obilježja bila” (Smyth, 2024, 4). Iz toga slijedi mogućnost da reprezentacija može izvršavati spoznajnu funkciju intuicije bez pokazivanja specifičnih intrinzičnih ograničenja. Upravo na tragu navedenog iskristaliziralo se autorovo stajalište koje nastoji odbraniti:

Tvrdim da, za Kanta, naše reprezentacije prostora i vremena upravo to čine: ispunjavaju spoznajnu funkciju intuicije dok istovremeno prevazilaze čulna i fenomenološka ograničenja povezana sa ljudskom čulnom percepcijom. (Ibidem)

Prvo poglavlje bavi se sličnošću koju Kant naglašava između čiste opće logike i njegove kritike ljudskog teorijskog znanja uopće. Postavka koja objedinjuje ove dvije nauke jeste upravo pitanje samosvijesti koju Kant opisuje višestruko, ali je njezina suština upravo u njezinom neospornom pojavljivanju prilikom logičkih strukturiranja, izvođenja i interpretacija sudova. Pitanje samosvjesnog, ili aperceptivnog jeste upravo u pitanju odnosa između formalne i materijalne implikacije unutar naših sudova. Smyth tvrdi da metafizička ekspozicija jeste posebna

---

¹ Smyth u ovoj knjizi koristi sintagmu “faculty psychology”, koju smo preveli kao “psihologija spoznajnih sposobnosti” da bi se izbjegle pojmovne nedoumice, a za koju Smyth tvrdi da je to Kantov pristup umu kao središtu različitih, ali koordiniranih spoznajnih moći (Smyth, 2024, 4).

vrste pojmovne analize u kojoj refleksija apercepcija igra centralnu ulogu: “Metafizička ekspozicija teži da pokaže da naše predstave prostora i vremena izvorište imaju u čistoj intuiciji” (Smyth, 2024, 43).

Drugo poglavlje bavi se Smythovom hipotezom da Kant u Uvodu svoje *Kritike čistog uma* slijedi ono što će autor nazvati “top-down” pristup kad je u pitanju istraživanje intuicije u Kantovoj filozofiji. Kantova distinkcija između analitičkih i sintetičkih sudova, prema Smythovim riječima, imaju suštinski značaj kad je u pitanju njegova teza. Smyth to svojim riječima iskazuje na sljedeći način:

Ukratko, top-down pristup ljudskoj intuiciji putem čiste apercepcije koji pripisujem Kantu ide ovako. Traženje istine je bitan, u suštini samosvjestan aspekt naše spoznaje... Stoga, sve dok držimo da su naši sudovi u granicama mogućnosti saznanja, implicitno predstavljamo sebe kao da posjedujemo spoznajne moći za predstavljanje od misli nezavisnih temelja istine kroz epistemološki pristup. (Smyth, 2024, 71)

Treće poglavlje bavi se raspravom o intuiciji koja je inicijalno data u prvom poglavlju Kantove *Transcendentalne estetike* unutar *Kritike čistog uma*, u kojem Smyth pronalazi utemeljenje onoga što će Kant nazvati datostima². Ovo poglavlje razvija kriterije koji će zajedno sa metodologijom skiciranom u narednom poglavlju biti primijenjeni u četvrtom i petom poglavlju: *Infinity, Discursivity, Givenness: The intuitive Roots of Spatial Representation*. Ta serija poglavlja predstavlja specifičan fokus na transcendentálnu estetiku *Kritike čistog uma*.

U šestom poglavlju Smyth daje kratak osvrt na pitanje onoga što se zove *Stufenleiter*, tj. ono što se pretpostavlja kao Porfirijevo stablo te na kritiku tog koncepta, koji se često pogrešno interpretira kao ono što je *veliki lanac bitka*³. Na taj način pripremljen je teren za detaljnu elaboraciju suštine te klasifikacije unutar sedmog poglavlja u kojem Smyth daje

² Pojam je deriviran kao prevodilačko rješenje iz Smythove upotrebe riječi “givenness” u ovom kontekstu.

³ U originalu se navodi “The Great Chain of Being” na više mjesta.

klasifikaciju vrsta tih intuicija čija krajnja konsekvenca čini podjelu na vrste spontane intuicije i receptivne intuicije putem specifične razlike spoznajnog spontaniteta.

U osmom poglavlju autor nastavlja s analizom receptivne intuicije, razdvajajući je na osjetilnu i neosjetilnu, ovisno o tome jesu li povezane s osjetilima. Osjetilnu intuiciju dalje dijeli na unutrašnju, koja se odnosi na naše unutarnje iskustvo, i vanjsku, koja se odnosi na naše iskustvo svijeta oko nas. Smyth navodi tome u prilog:

Da bi se karakterizirala ljudska intuicija na apstraktnijem nivou čiste receptivnosti, bio bi potreban drugačiji tip argumenta – onaj koji se poziva na vrstu konceptualnih i metafizičkih razmatranja koja utiču na pojam spoznajnog spontaniteta. (Smyth, 2024, 228)

Pri tome se naglašava da su ljudski čulo vremena (unutarnje) i čulo prostora (vanjsko) samo primjeri tih vrsta intuicije. Također, ukazuje se na neke nedovoljno istražene probleme u Kantovim teorijama o uzročnoj vezi i odnosu uma i tijela.

Knjiga *Intuition in Kant: The Boundlessness of Sense* zamišljena je kao jedna studiozna analiza ne samo osnovnih pojmovno-kategorijalnih određenja Kantove epistemologije, nego i ishodišta njegove filozofije u totalitetu. Argumentacija prikazana u ovoj knjizi zasniva se na preciznom navođenju Kantovih riječi te informiranoj i na literaturi podržanoj interpretaciji istih. Suština prvih poglavlja jeste da se postavi pitanje statusa i funkcije intuicije i njezinog odnosa sa bitnim aspektima Kantovog kritičkog filozofiranja, a suština zadnjih poglavlja jeste da upravo pokažu da su Kantove rasprave o intuiciji često izražene na različitim nivoima apstrakcije te da se rasvijetle sadržaji o kojima knjiga govori na način da se započne jedna zdrava, produktivna i refleksivna diskusija na tragu interpretacije intuicije i njezinih klasifikacija. Kantova filozofija i njegov pristup spoznajnoj teoriji ne može se odvojiti od povijesno-filozofskog konteksta u kojem bitnu ulogu igraju ne samo razvoj beskonačne matematike, filozofskog diskursa uopće, nego i razvoj klasične njutnovske mehanike

i fizike koja je, vodeći se riječima Hansa Reichenbacha koje je naveo u knjizi *Rađanje naučne filozofije*, upravo temeljni teorijski *framework* za Kantovu filozofiju.

Knjigu preporučujemo publici čiji interes jeste razumijevanje Kantove transcendentalne filozofije, njegov pristup i konsekvence, a posebno za čitatelje čiji je interes fokusiran na spoznajno-teorijske probleme i epistemologiju.

Omar Mahmutović